0.0.1 parivīmaṃsanasuttaṃ

1. evaṃ me sutaṃ: ekaṃ samayaṃ bhagavā sāvatthiyaṃ viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. tatra kho[1] bhagavā bhikkhū āmantesi bhikkhavo'ti. bhadante'ti te bhikkhū bhagavato paccassosuṃ. bhagavā etadavoca:

2. kittāvatā nu kho bhikkhave bhikkhu parivīmaṃsamāno parivīmaṃseyya sabbaso sammā dukkhakkhayāyā'ti? 'bhagavā mūlakā no bhante, dhammā. bhagavaṃ nettikā, bhagavaṃ paṭisaraṇā. sādhu vata bhante, bhagavantaṃ eva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho. bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī'ti.

3. tena hi bhikkhave[2] suṇātha. sādhukaṃ manasikarotha. bhāsissāmī'ti.

4. evaṃ bhante'ti kho te bhikkhū bhagavato paccassosuṃ. bhagavā etadavoca:

5. imaṃ bhikkhave, bhikkhu parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'yaṃ kho idaṃ anekavidhaṃ. nānappakārakaṃ[3] dukkhaṃ loke uppajjati jarāmaraṇaṃ. idaṃ nu kho dukkhaṃ kinnidānaṃ, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikaṃ, kiṃ pabhavaṃ. kismiṃ sati jarāmaraṇaṃ hoti. kismiṃ asati jarāmaraṇaṃ na hoti'ti.

---

[1] 'kho'iti natthi - pts
[2] bhikkhave taṃ - pts
[3] nānāppakāraṃ - sīmu

6. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: 'yaṃ kho idaṃ anekavidhaṃ nānāppakārakaṃ dukkhaṃ loke uppajjati jarāmaraṇaṃ, idaṃ kho dukkhaṃ jātinidānaṃ jātisamudayaṃ jātijātikaṃ jātippabhavaṃ. jātiyā sati jarāmaraṇaṃ hoti. jātiyā asati jarāmaraṇaṃ na hotī'ti.

7. so jarāmaraṇañca pajānāti. jarāmaraṇasamudayañca pajānāti. jarāmaraṇanirodhañca pajānāti. yā ca jarāmaraṇanirodhasāruppagāminī paṭipadā taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso sammā dukkhakkhayāya paṭipanno hoti[4] jarāmaraṇanirodhāya.

8. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'jātipanāyaṃ kinnidānā, kiṃ samudayā, kiñjātikā, kimpabhavā, kismiṃ sati jāti hoti, kismiṃ asati jāti na hotī'ti.

9. so parivimaṃsamāno evaṃ pajānāti: 'jāti bhavanidānā, bhavasamudayā, bhavajātikā, bhavappabhavā. bhave sati jāti hoti. bhave asati jāti na hotī'ti.

10. so jātiṃ ca pajānāti. jātisamudayaṃ ca pajānāti. jātinirodhaṃ ca pajānāti. yā ca jātinirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhik-

[4]'bhoti' iti sabbattha natthi. * jākicāro ta dissate - pts

khu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti[5] jātinirodhāya.

11. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'bhavo panāyaṃ kinnidāno, kiṃsamudayo, kiñjātiko, kimpabhavo, kismiṃ sati bhavo hoti, kismiṃ asati bhavo na hotī'ti.

12. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: bhavo upādānanidāno. upādānasamudayo, upādānajātiko, upādānapabhavo. upādāne sati bhavo hoti. upādāne asati bhavo na hotī'ti.

13. so bhavaṃ ca pajānāti. bhavasamudayaṃ ca pajānāti. bhavanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca bhavanirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti bhavanirodhāya.

14. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: upādānaṃ panidaṃ kinnidānaṃ, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikaṃ, kimpabhavaṃ, kismiṃ sati upādānaṃ hoti, kismiṃ asati upādānaṃ na hotī'ti.

15. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: upādānaṃ taṇhānidānaṃ. taṇhāsamudayaṃ, taṇhājātikaṃ, taṇ-

[5]hoti iti natthi - machasaṃ, syā, pts, sī

hāpabhavaṃ, taṇhā sati upādānaṃ hoti. taṇhā asati upādānaṃ na hotī'ti.

16. so upādānaṃ ca pajānāti. upādānasamudayaṃ ca pajānāti. upādānanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca upādānanirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti upādāna nirodhāya.

17. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'taṇhā panāyaṃ kinnidānā, kiṃ samudayā, kiñjātikā, kimpabhavā, kismiṃ sati taṇhā hoti, kismiṃ asati taṇhā na hotī'ti.

18. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: taṇhā vedanānidānā. vedanāsamudayā, vedanājātikā, vedanāpabhavā. vedanā sati taṇhā hoti. vedanā asati taṇhā na hotī'ti.

19. so taṇhaṃ ca pajānāti. taṇhāsamudayaṃ ca pajānāti. taṇhānirodhaṃ ca pajānāti. yā ca taṇhānirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti taṇhānirodhāya.

20. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'vedanā panāyaṃ kinnidānā, kiṃ samudayā, kiñjātikā,

kimpabhavā, kismiṃ sati vedanā hoti, kismiṃ asati vedanā na hotī'ti.

21. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: vedanā phassanidānā, phassasamudayā, phassajātikā, phassapabhavā. phasse sati vedanā hoti. phasse asati vedanā na hotī'ti.

22. so vedanaṃ ca pajānāti. vedanāsamudayaṃ ca pajānāti. vedanānirodhaṃ ca pajānāti. yā ca vedanānirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti vedanānirodhāya.

23. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati, 'phasso panāyaṃ kinnidāno, kiṃ samudayo, kiñjātiko, kimpabhavo, kismiṃ sati phasso hoti, kismiṃ asati phasso na hotī'ti.

24. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: phasso saḷāyatananidāno. saḷāyatanasamudayo, saḷāyatanajātiko, saḷāyatanapabhavo, saḷāyatane sati phasso hoti. saḷāyatane asati phasso na hotī'ti.

25. so phassaṃ ca pajānāti. phassasamudayaṃ ca pajānāti. phassanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca phassanirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati

bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti phassanirodhāya.

26. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'saḷāyatanaṃ panidaṃ kinnidānaṃ, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikaṃ, kimpabhavaṃ, kismiṃ sati saḷāyatanaṃ hoti, kismiṃ asati saḷāyatanaṃ na hotī'ti.

27. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: saḷāyatanaṃ nāmarūpanidānaṃ, nāmarūpasamudayaṃ, nāmarūpajātikaṃ, nāmarūpapabhavaṃ. nāmarūpe sati viññāṇo hoti. nāmarūpe asati viññāṇo na hotīti.

28. so saḷāyatanaṃ ca pajānāti. saḷāyatanasamudayaṃ ca pajānāti. saḷāyatananirodhaṃ ca pajānāti. yā ca saḷāyatananirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti saḷāyatananirodhāya.

29. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'nāmarūpaṃ panidaṃ kinnidānaṃ, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikaṃ, kimpabhavaṃ, kismiṃ sati nāmarūpaṃ hoti, kismiṃ asati nāmarūpaṃ na hotī'ti.

30. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: nāmarūpaṃ viññāṇanidānaṃ. viññāṇasamudayaṃ, viññāṇajātikaṃ, viññāṇapabhavaṃ. viññāṇe sati nāmarūpe hoti. viññāṇe asati nāmarūpe na hotī'ti.

31. so nāmarūpaṃ ca pajānāti. nāmarūsamudayaṃ ca pajānāti. nāmarūpanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca nāmarūpanirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti nāmarūpanirodhāya.

32. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'viññāṇaṃ panidaṃ kinnidānaṃ, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikaṃ, kimpabhavaṃ, kismiṃ sati viññāṇaṃ hoti, kismiṃ asati viññāṇaṃ na hotī'ti.

33. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: viññāṇaṃ saṅkhāranidānaṃ. saṅkhārasamudayaṃ, saṅkhārajātikaṃ, saṅkhārapabhavaṃ. saṅkhāre sati viññāṇe hoti. saṅkhāre asati viññāṇe na hotī'ti.

34. so viññāṇaṃ ca pajānāti. viññāṇasamudayaṃ ca pajānāti. viññāṇanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca viññāṇanirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti viññāṇanirodhāya.

35. so parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'saṅkhārā panime kinnidānā, kiṃ samudayā, kiñjātikā, kimpabhavā, kismiṃ sati saṅkhārā honti, kismiṃ asati saṅkhārā na hontī'ti.

36. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: 'saṅkhārā avijjānidānā, avijjāsamudayā, avijjājātikā, avijjāpabhavā. avijjāya sati saṅkhārā honti. avijjāya asati saṅkhārā na hontī'ti.

37. so saṅkhāre ca pajānāti. saṅkhārasamudayaṃ ca pajānāti. saṅkhāranirodhaṃ ca pajānāti. yā ca saṅkhāranirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso sammā dukkhakkhayāya paṭipanno hoti saṅkhāranirodhāya.

38. avijjāgatoyaṃ bhikkhave, purisapuggalo puññaṃ ce saṅkhāraṃ abhisaṅkhāroti, puññopagaṃ hoti viññāṇaṃ. apuññaṃ ce saṅkhāraṃ abhisaṅkhāroti, apuññopagaṃ hoti viññāṇaṃ. āneñjaṃ ce saṅkhāraṃ abhisaṅkhāroti, āneñjūpagaṃ hoti viññāṇaṃ.

39. yato kho bhikkhave, bhikkhuno avijjā pahīṇā hoti vijjā uppannā, so avijjāvirāgā vijjūppādā neva puññābhisaṅkhāraṃ abhisaṅkhāroti. na apuññābhisaṅkhāraṃ abhisaṅkhāroti. na āneñjābhisaṅkhāraṃ abhisaṅkhāroti anabhisaṅkhāronto anabhisañcetayanto na kiñci loke upādiyati. anupādiyaṃ na paritassati. aparitassaṃ paccattaṃ yeva parinibbāyati. 'khīṇā jāti. vusitaṃ brahmacariyaṃ. kataṃ karaṇīyaṃ nāparaṃ itthattayā'ti pajānāti.

40. so sukhaṃ ce vedanaṃ vediyati, sā aniccāti pajānāti. anajjhositāti[6] pajānāti. anabhinanditāti pajānāti. dukkhaṃ ce vedanaṃ vediyati, sā aniccāti pajānāti. anajjhositāti pajānāti. anabhinanditāti pajānāti. adukkhamasukhaṃ ce vedanaṃ vediyati, sā aniccāti pajānāti. anajjhositāti pajānāti. anabhinanditāti[7] pajānāti.

41. so sukhaṃ ce vedanaṃ vediyati, visaññutto naṃ[8] vedanaṃ vediyati. dukkhaṃ ce vedanaṃ vediyati, visaññutto naṃ vedanaṃ vediyati. adukkhamasukhaṃ ce vedanaṃ vediyati, visaññutto naṃ vedanaṃ vediyati.

42. so kāyapariyantikaṃ vedanaṃ vedayamāno[9] kāyapariyantikaṃ vedanaṃ vedayāmīti pajānāti. jīvitapariyantikaṃ vedanaṃ vedayamāno jīvitapariyantikaṃ vedanaṃ vedayāmīti[10] pajānāti. kāyassa bhedā uddhaṃ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sīti bhavissanti. sarīrāni avasissantī'ti pajānāti.

43. seyyathāpi bhikkhave, puriso kumbhakārapākā uṇhaṃ kumbhaṃ uddharitvā same bhūmibhāge pati-

---

[6] saḷāyatananirodhasāruppagāminī na ajjhositā - sīmu
[7] na abhinanditā - sīmu
[8] visaṃyutto taṃ - sīmu
[9] vediyamāno - sīmu, pts
[10] vediyāmi - sīmu

viseyya[11], tatra yāyaṃ usmā sā tattheva vūpasameyya. kapallāni avasisseyyuṃ. evameva kho bhikkhave bhikkhu kāyapariyantikaṃ vedanaṃ vediyamāno (kāyapariyantikaṃ vedanaṃ vediyāmī'ti pajānāti) jīvitapariyantikaṃ vedanaṃ vediyamāno jīvitapariyantikaṃ vedanaṃ vediyāmī'ti pajānāti. kāyassa bhedā uddhaṃ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sīti bhavissanti, sarīrāni avasissantī'ti pajānāti.

44. taṃ kiṃ maññatha bhikkhave, api nu kho khīṇāsavo bhikkhu puññābhisaṅkhāraṃ vā abhisaṅkhāreyya, apuññābhisaṅkhāraṃ vā abhisaṅkhāreyya, āneñjābhisaṅkhāraṃ vā abhisaṅkhāreyyā'ti?

45. 'no hetaṃ bhante'

46. sabbaso vā pana saṅkhāresu asati saṅkhāranirodhā api nu kho viññāṇaṃ paññāyethā'ti?

47. 'no hetaṃ bhante'

48. sabbaso vā pana viññāṇe asati viññāṇanirodhā api nu kho nāmarūpaṃ paññāyethā'ti?

49. 'no hetaṃ bhante'

[11] paṭisisseyya - machasaṃ; patiṭṭhapeyya - syā, pts

50. sabbaso vā pana nāmarūpe asati nāmarūpanirodhā api nu kho saḷāyatanaṃ paññāyethā'ti?

51. 'no hetaṃ bhante'

52. 'sabbaso vā pana saḷāyatane asati saḷāyatananirodhā api nu kho phasso paññāyethā'ti?

53. 'no hetaṃ bhante'

54. sabbaso vā pana phasse asati phassanirodhā api nu kho vedanā paññāyethā'ti?

55. 'no hetaṃ bhante'

56. sabbaso vā pana vedanāya asati vedanānirodhā api nu kho taṇhā paññāyethā'ti?

57. 'no hetaṃ bhante'

58. sabbaso vā pana taṇhāya asati taṇhānirodhā api nu kho upādānaṃ paññāyethā'ti?

59. 'no hetaṃ bhante'

60. sabbaso vā pana upādāne asati upādānanirodhā api nu kho bhavo paññāyethā'ti?

61. 'no hetaṃ bhante'

62. sabbaso vā pana bhave asati bhavanirodhā api nu kho jāti paññāyethā'ti?

63. 'no hetaṃ bhante'

64. sabbaso vā pana jātiyā asati jātinirodhā api nu kho jarāmaraṇaṃ paññāyethā'ti?

65. 'no hetaṃ bhante'

66. sādhu sādhu kho[12] bhikkhave, evamevetaṃ[13] bhikkhave, netaṃ aññathā saddahatha evamevetaṃ[14] bhikkhave, adhimuccatha. nikkaṅkhā ettha hotha nibbicikicchā. esevanto dukkhassāti.

[12]kho iti natthi - machasaṃ, syā, pts
[13]evametaṃ - machasaṃ
[14]saddahatha me taṃ-machasaṃ, pts; saddahatha evametaṃ-syā